

Ірина Череватенко

кандидатка юридичних наук,
асистентка кафедри цивільної юстиції та адвокатури
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(Харків, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2937-1529>
i.m.cherevatenko@nlu.edu.ua

УДК 347.9

**ПОРЯДОК ПЕРЕГЛЯДУ СПРАВ НАКАЗНОГО ПРОВАДЖЕННЯ
ЩОДО ВИМОГИ ПРО СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ
НА УТРИМАННЯ ДИТИНИ (ДІТЕЙ)**

АНОТАЦІЯ. У статті досліджено проблемні питання, які виникають при реалізації фізичними особами (боржниками) свого права на захист у межах наказного провадження у справах про стягнення аліментів на дитину (дітей). Розглянуто існуючі проблемні питання перегляду судових наказів, виданих на підставі вимоги про стягнення аліментів на утримання дитини (дітей). Проаналізовано процесуальні аспекти можливих видів перегляду означеної категорії цивільних справ, а саме: перегляд за нововиявленими обставинами; звернення з позовною заявою про зменшення розміру аліментів дитини (дітей) або про звільнення від сплати аліментів дитини (дітей), що реалізується у порядку позовного провадження; перегляд судового наказу як виконавчого документа й визнання його таким, що не підлягає виконанню. Встановлено, що на практиці перевірка на відсутність передумов на право на звернення у заявника до суду про видачу судового наказу про стягнення аліментів на утримання неповнолітніх дітей (дитини), як правило, судами не проводиться. Позаяк ухвал про відмову у видачі судових наказів на підставі п. 1 ч. 1 ст. 165 Цивільного процесуального кодексу України (ЦПК України) щодо невиконання цієї вимоги майже відсутні.

Метою статті є визначення існуючих видів перегляду справ наказного провадження щодо вимоги про стягнення аліментів на утримання дитини (дітей) та запровадження науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення цивільного процесуального законодавства у цій частині.

Обґрунтовується необхідність внесення змін до ЦПК України щодо надання права боржникові на перегляд судового наказу про стягнення з нього аліментів на дитини (дітей) за загальною процедурою перегляду, яка передбачена для всіх інших справ наказного провадження. Крім того, пропонується закріплення сталої правової позиції щодо запровадження порядку перегляду справ наказного провадження щодо стягнення аліментів на дитину (дітей). Доводиться, що для підтримання доступності правосуддя та законності й обґрунтованості судових рішень необ-

хідно більш чітко визначити у законодавстві порядок перегляду судових наказів, які видані щодо вимог про стягнення аліментів на дитину (дітей). Це може бути здійснено Верховним Судом через роз'яснення, узагальнення, постановлення відповідної правової позиції, визначенням у постанові Пленуму можливостей розгляду та підстав задоволення заяв про визнання судових наказів, які видані щодо вимог про стягнення аліментів на дитину (дітей) такими, що не підлягають виконанню. Також це можна здійснити внесенням відповідних доповнень/змін до статей ЦПК України.

Ключові слова: наказне провадження; заявник (стягувач); боржник; перегляд цивільних справ; стягнення аліментів на дітей; судовий наказ.

Судовий захист цивільних прав фізичних осіб зводиться не тільки до встановлення, поновлення, визнання, підтвердження невизнаних, порушених чи оспорюваних прав, а й до недопущення їх невизнання, порушення або оспорення. Виникнення, закріплення і розвиток наказного провадження як структурного елементу цивільного процесу спрямований саме на розгляд справ умовно безспірного характеру, що дає змогу у короткий строк видати судовий наказ, який є різновидом судового рішення і одночасно виконавчим документом, за яким може бути проведено стягнення з боржника грошових коштів, компенсація витрат на проведення розшуку, повернення вартості товару неналежної якості. Для подальшого забезпечення дієвості й ефективності наказного провадження необхідне й подальше удосконалення порядку перегляду справ про стягнення аліментів на утримання дитини (дітей). Відтак потребує нагального законодавчого врегулювання забезпечення можливостей для боржника переглянути постановлений наказ у справах про стягнення аліментів на утримання дитини (дітей).

У цивільному процесі висвітлювалися питання, пов'язані з дослідженням правової природи вимог, за якими може буде видано судовий наказ, порядку розгляду справ наказного провадження у працях таких учених, як Б. Гулько, В. Комаров, Д. Луспеник та ін. Однак проблематика дослідження видів перегляду судових наказів, які видані щодо вимоги про стягнення аліментів на утримання дитини (дітей), майже не розглядалася.

Метою дослідження є визначення існуючих видів перегляду справ наказного провадження щодо вимоги про стягнення аліментів на утримання дитини (дітей). На цій підставі розглянуто низку спірних питань, що виникають у практичній діяльності, а також запропоновано науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення цивільного процесуального законодавства.

Розділ II Цивільно процесуального кодексу України (далі – ЦПК України)¹ присвячено наказному провадженню. Наказне провадження є окремим видом провадження цивільного судочинства, що має спрощений

¹ Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>> (дата звернення: 22.10.2022).

характер, в якому здійснюється захист прав стягувача, право вимоги якого до боржника щодо стягнення заборгованості підтверджене безспірними письмовими документами. Особливостями наказного провадження є те, що, по-перше, у цьому виді провадження може стягуватися виключно грошова заборгованість; по-друге, судовий наказ може бути виданий лише за виключним переліком вимог, що прямо передбачені законодавством; по-третє, у цьому виді провадження мають бути наявні безспірні письмові докази, що з великою ймовірністю свідчать, що право вимоги належить заявникові; по-четверте, наказне провадження проводиться без виклику заявника та боржника й проведення судового засідання; по-п'яте, за результатами розгляду справи в порядку наказного провадження видається судовий наказ; по-шосте, учасниками справи у справах наказного провадження є заявник (стягувач) і боржник².

Стаття 161 ЦПК України визначає вичерпний перелік підстав (вимог), за якими може бути видано судовий наказ. Однією із найрозповсюдженіших на практиці є вимога про стягнення аліментів у розмірі на одну дитину – однієї чверті, на двох дітей – однієї третини, на трьох і більше дітей – половини заробітку (доходу) платника аліментів, але не більше десяти прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку на кожну дитину, а також вимога щодо стягнення аліментів на дитину у твердій грошовій сумі в розмірі 50 % прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, якщо ці вимоги не пов'язані зі встановленням чи оспоруванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб.

Науковці зазначають, що аналіз норм цивільного процесуального законодавства України дає підстави зробити висновок, що у ЦПК України закріплено “доказову” модель наказного провадження, адже суддя видає судовий наказ лише на основі письмових доказів, наданих заявником, перевіривши обґрунтованість заявленої вимоги³. Існує необхідність дослідження положень ЦПК України щодо стягнення аліментів на дитину (дітей) у наказному провадженні з їх реальним застосуванням у практичній діяльності.

Частина 2 ст. 160 ЦПК України визначає коло осіб, які можуть звертатися з заявами про стягнення аліментів на дитину (дітей) у наказному провадженні, яка є, одночасно, й процесуальним фільтром для визначення належного заявника судом. У частині 2 ст. 160 ЦПК України чітко визначено, що із заявою про видачу судового наказу може звернутися особа, якій належить право вимоги, тобто право на звернення до суду є не у будь-якої фізичної особи за її бажанням, а у визначеного нормативно-

² К Гусаров (ред), *Цивільний процес: навч. посіб. для підготовки студентів 3-го та 4-го курсів бакалаврату* (Оберіг 2020) 142.

³ В Комаров (ред), *Цивільне судочинство України: основні засади та інститути* (Право 2016) 625.

правовими актами кола осіб. Відтак, відповідно до ч. 5 ст. 183 Сімейного кодексу України (далі – СК України)⁴, той із батьків або інших законних представників дитини, разом з яким проживає дитина, має право звернутися до суду із заявою про видачу судового наказу про стягнення аліментів у розмірі на одну дитину – однієї чверті, на двох дітей – однієї третини, на трьох і більше дітей – половини заробітку (доходу) платника аліментів, але не більше десяти прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку на кожну дитину. Таким чином, звертатися з вимогою про сплату аліментів може тільки той із батьків з ким безпосередньо проживає дитина, що повинно бути підтверджено документами-доказами (наприклад, довідкою про склад зареєстрованих у житловому приміщенні). Це положення прямо закріплено у пунктах 4–5 ч. 2 ст. 163 ЦПК України. Заявник (стягувач) повинен зазначити у заяві вимогу та обґрунтувати обставини з обов’язковим наданням відповідних належних і допустимих документів-доказів або їх копій (п. 4 ч. 4 ст. 163 ЦПК України).

На практиці суди доволі часто нехтують означений процесуальний фільтр і перевірку на відсутність такої передумови на право на звернення до суду у заявника про видачу судового наказу про стягнення аліментів на утримання неповнолітніх дітей (дитини), не проводиться взагалі. Ухвал про відмову у видачі судових наказів на підставі п. 1 ч. 1 ст. 165 ЦПК України щодо невиконання цієї вимоги майже відсутні.

Відтак виданий без урахування цієї вимоги до змісту заяви судовий наказ про стягнення аліментів стає одразу незаконним і необґрунтованим, але встановити це боржник не має можливості, адже ЦПК України не передбачає порядку перегляду або оскарження означеного судового наказу. Крім того, виникають і негативні наслідки, адже особа, яка не повинна сплачувати аліменти та якій, можливо, і взагалі належить право на аліменти, повинна почати сплачувати аліменти іншій особі та шукати процесуальний спосіб захисту свого порушеного права через спростування сплати аліментів як безпідставно чи помилково стягнутих.

Єдиного та чітко визначеного законодавством способу для боржника щодо відновлення його порушеного права через перегляд справи не має. На практиці правники намагаються застосовувати положення ЦПК України й шукають можливості (варіанти) задля реалізації права на перегляд судового наказу щодо вимоги про стягнення аліментів на утримання дитини (дітей).

Відповідно до ч. 8 ст. 160 ЦПК України у разі видачі судового наказу відповідно до пунктів 4, 5 ч. 1 ст. 161 цього ж Кодексу судовий наказ може бути переглянуто за нововиявленими обставинами у порядку, встановленому главою 3 розділу V ЦПК України. Дійсно, у ст. 423 ЦПК Украї-

⁴ Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>> (дата звернення: 22.10.2022).

ни закріплено, що рішення, постанова або ухвала суду, якими закінчено розгляд справи, що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за нововиявленими обставинами. Підставами для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами є:

1) істотні для справи обставини, що не були встановлені судом та не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи;

2) встановлений вироком або ухвалою про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності, що набрали законної сили, факт надання завідомо неправильного висновку експерта, завідомо неправдивих показань свідка, завідомо неправильного перекладу, фальшивості письмових, речових чи електронних доказів, що призвели до ухвалення незаконного рішення у цій справі;

3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення судового рішення, що підлягає перегляду.

Перший критерій для віднесення обставин до категорій новоявлених для суду становить істотність цих обставин для вирішення справи. Питання про те, які обставини можна вважати істотними, є оціночним, і вирішується судом у кожному конкретному випадку з урахуванням того, чи ці обставини могли спростувати факти, покладені в основу судового рішення, і вплинути на висновки суду під час його ухвалення таким чином, що якби вказана обставина була відома особам, які беруть участь у справі, то зміст судового рішення був би іншим. Другий критерій для віднесення обставин до категорії нововиявлених для суду становить доведеність того, що такі обставини не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою⁵.

Відтак відсутність права на звернення у заявника щодо стягнення аліментів на дитину (дітей) не підпадає під жодну підставу перегляду судового наказу за нововиявленими обставинами. Зазначена теза також підтверджується і судовою практикою. Так, у Постанові Волинського апеляційного суду від 3 червня 2021 р. зазначено, що це мають бути обставини, які є істотними, тобто такими, що якби вони були відомі раніше, то суд ухвалив би інше рішення; вони є нововиявленими, а не новими обставинами, тобто існували на час розгляду судом спору; вони входять до предмету доказування у справі та можуть вплинути на висновки суду про права та обов'язки осіб, які беруть участь у справі. Підставою перегляду будь-якого судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами є те, що на час ухвалення рішення суд не мав можливості врахувати істотну обставину, яка могла суттєво вплинути на вирішення справи, оскільки учасники розгляду справи не знали про неї та, відповідно, не могли

⁵ Н Васирина, Б Гулько, О Кот (ред), *Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар* (Дакор 2021) 366.

надати суду дані про неї. Вирішуючи питання про наявність нововиявлених обставин, суд повинен розмежовувати нововиявлені обставини та нові обставини. Обставини, що обґрунтовують вимоги або заперечення сторін чи мають інше істотне значення для правильного вирішення справи, існували на час ухвалення судового рішення, але залишаються невідомими особам, які беруть участь у справі, та стали відомими тільки після ухвалення судового рішення, є нововиявленими обставинами⁶.

Крім того, використовуючи аналогію й аналізуючи справи позовного провадження, переглянуті Верховним Судом, можна визначити, що під ознаки нововиявлених обставин у провадженнях про стягнення аліментів на дитину (дітей) не підпадають такі обставини:

- факт спільного проживання боржника зі стягувачем на час подання заяви про видачу судового наказу про стягнення аліментів;
- добровільне надання батьком допомоги й утримання дітей його коштом;
- наявність невирішеного спору між сторонами щодо місця проживання дітей та участі батьків у їх вихованні;
- факт утримання боржником сім'ї, зокрема, й факт перебування сторін у шлюбі;
- перешкоджання дружиною у здійсненні ним батьківського обов'язку.

Під таким кутом все зазначене вище буде відповідати й практиці Європейського суду з прав людини щодо того, що процедура скасування остаточного судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами повинна передбачати наявність доказу, недоступного раніше, який однак міг би призвести до іншого результату судового розгляду. Особа, яка звертається із заявою про скасування рішення, повинна довести, що в неї не було можливості представити цей доказ на остаточному судовому слуханні, а також те, що цей доказ є вирішальним (рішення "Праведная проти Росії"⁷).

Отже, переглянути судовий наказ, виданий у справі про стягнення аліментів на дітей на підставі його незаконності та необґрунтованості (наприклад, наявність спору, відсутність права на звернення тощо), через відкриття провадження у цій же справі за нововиявленими обставинами неможливо.

На практиці існує ще один варіант перегляду судового наказу щодо вимоги про стягнення аліментів на утримання дитини (дітей) через визнання останнього таким, що не підлягає виконанню (розділ VI ЦПК України). Судова практика щодо розгляду таких справ є різною. Так, Ухвалою Октябрського суду м. Полтави від 31 серпня 2022 р. було від-

⁶ Постанова Волинського апеляційного суду від 3 червня 2021 р. у справі № 164/844/20 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97413626>> (дата звернення: 22.10.2022).

⁷ Pravednaya v. Russia. App 69529/01. 18.11.2004 <<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67506>> (accessed: 22.10.2022).

мовлено у задоволенні заяви боржника про визнання судового наказу таким, що не підлягає виконанню. У мотивувальній частині було зазначено, що виконавчий лист може бути визнаний судом таким, що не підлягає виконанню лише у випадку: 1) якщо його було видано помилково; 2) якщо обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин. При цьому словосполучення “або з інших причин” стосується саме відсутності (припинення) обов'язку боржника, який підлягає виконанню. Підстави припинення зобов'язання визначені главою 50 розділу I книги п'ятої Цивільного кодексу України (далі – ЦК України)⁸. З аналізу наведених норм процесуального права вбачається, що законодавцем передбачено судовий спосіб захисту прав боржника у разі якщо стягувач не визнає відсутність обов'язку боржника. Звертаючись до суду із заявою про визнання судового наказу таким, що не підлягає виконанню, ОСОБА_1 посилається на те, що син проживає разом із ним і перебуває на його утриманні та в ОСОБА_2 були відсутні підстави для звернення до суду із заявою про стягнення з нього аліментів. На думку ОСОБА_1, факт проживання дитини разом із ним свідчить про припинення у нього обов'язку з виконання судового наказу про стягнення аліментів на цю дитину. Відповідно до ст. 599 ЦК України зобов'язання припиняється виконанням, проведеним належним чином. Матеріали справи не містять належних доказів припинення зобов'язань ОСОБА_1 за судовим наказом, яким із нього стягнуто аліменти на утримання сина. Крім цього, судом встановлено, що заява про видачу судового наказу, подана матір'ю дитини про стягнення аліментів із батька дитини, відповідала за формою та змістом вимогам ст. 163 ЦПК України та критеріям, які визначені у ст. 161 ЦПК України в частині вимог, за якими може бути видано судовий наказ⁹.

Погодитись із таким мотивуванням ухвали суду у відмові у задоволенні заяви про визнання судового наказу таким, що не підлягає виконанню, не можна. По-перше, судом не враховано та не перевірено вимоги ч. 2 ст. 160 ЦПК України щодо права на звернення з вимогою про сплату аліментів, а саме що заявником може бути тільки той із батьків із ким безпосередньо проживає дитина (ОСОБОЮ_1 надається доказ, що син із народження і по сьогодні проживає з батьком та перебуває на його утриманні).

По-друге, судом зазначається, що факт проживання дитини разом із батьком свідчить про припинення у нього обов'язку з виконання судового наказу про стягнення аліментів та ОСОБОЮ_1 не надано належних

⁸ Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>> (дата звернення: 22.10.2022).

⁹ Ухвала Октябрського районного суду м. Полтава від 31 серпня 2022 р. у справі № 645/389/22 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105995046>> (дата звернення: 22.10.2022).

доказів про припинення зобов'язання. Зазначена теза уявляється авторською від суду та такою, що виходить за межі, які заявлені у заяві про визнання судового наказу таким, що не підлягає виконанню. ОСОБА_1 звертався із повідомленням про те, що будь-які правові (матеріальні та процесуальні) передумови на звернення до суду, а отже, боргові зобов'язання перед стягувачем, які могли б бути звернені до нього, повністю відсутні. Позаяк судовий наказ був виданий помилково. Крім того, суд у постановленій ухвалі, не розуміючи різниці між поняттями “помилково”, “відсутність” та “припинення”, підміняє одне поняття іншим, що призводить до зміни судом предмета звернення, що прямо заборонено ЦПК України та пропонує якісь авторські узагальнення й конструкції захисту права виходячи з свого власного бачення ситуації, не спираючись на чинне законодавство. Крім того, судом не враховано висновки, викладені в Узагальненні Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 1 липня 2015 р. про практику розгляду судами процесуальних питань, пов'язаних із виконанням судових рішень у цивільних справах, а саме що процесуальними підставами будуть обставини, які свідчать про помилкову видачу судом виконавчого листа. До підстав для визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню, відносяться випадки, коли немає матеріальної передумови для виконання рішення, тобто об'єктивно відсутній обов'язок боржника; або ж випадки видачі виконавчого документа, коли його не треба було видавати, тобто випадки помилкової видачі виконавчого листа.

По-третє, обставини, на які посилається ОСОБА_1, як на підставу визнання судового наказу таким, що не підлягає виконанню, є істотними, адже пропонуючи заявнику звернутися у порядку позовного провадження з позовною заявою про звільнення від сплати аліментів, буде помилковим твердженням суду. Відповідно до ч. 1 ст. 273 СК України, якщо матеріальний або сімейний стан особи, яка сплачує аліменти, чи особи, яка їх одержує, змінився, суд може за позовом будь-кого з них змінити встановлений розмір аліментів або звільнити від їх сплати. Суд може звільнити від сплати аліментів осіб, зазначених у статтях 267–271 СК України, за наявності інших обставин, що мають істотне значення. Характерною ознакою такого випадку є те, що у боржника повинен існувати обов'язок сплачувати аліменти у примусовому порядку. В означеній справі у заявника взагалі відсутній обов'язок сплачувати аліменти, таким чином звернення до суду з відповідним позовом буде неналежною формою захисту порушеного права. Крім того, ст. 170 ЦПК України не передбачає такого способу захисту, як позов про звільнення від сплати аліментів, а тільки позов про зменшення аліментів.

В апеляційних інстанціях постійно розглядаються скарги на ухвали судів перших інстанцій про відмову у визнанні судового наказу таким,

що не підлягає виконанню щодо вимоги про стягнення аліментів на дитину (дітей). Але, на жаль, однакової правової позиції апеляційних судів на цю проблему немає. Навіть в одному апеляційному суді у різних колегіях неоднаковий розгляд такої категорії справ. Відтак суди першої та апеляційної інстанцій, за власним внутрішнім переконанням, то задовольняють, то відмовлять заявникам у перегляді справ щодо визнання судового наказу таким, що не підлягає виконанню.

На нашу думку, юридично обґрунтованою є позиція тих апеляційних судів, які задовольняють скарги на ухвали судів перших інстанцій про відмову у визнанні судового наказу таким, що не підлягає виконанню відносно вимоги про стягнення аліментів на дитину (дітей). Це також є єдиною законною можливістю перегляду судового наказу для боржника. Адже ЦПК України тільки для вимог про стягнення аліментів на дитину (дітей) містить заборону на перегляд за загальними правилами наказного провадження. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 374 ЦПК України суд апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги має право скасувати судові рішення повністю або частково й ухвалити у відповідній частині нове рішення або змінити рішення. У частині 1 ст. 432 ЦПК України визначено, що суд, який видав виконавчий документ, може за заявою стягувача або боржника виправити помилку, допущену при його оформленні або видачі, чи визнати виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню. Суд відповідно до частин 2, 4 ст. 432 ЦПК України визнає виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, якщо його було видано помилково або якщо обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин. Про виправлення помилки в виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню, суд постановляє ухвалу. Якщо стягнення за таким виконавчим документом уже відбулося повністю або частково, суд одночасно з вирішенням вказаних питань на вимогу боржника стягує на його користь безпідставно одержане стягувачем за виконавчим документом.

Окрім того, у постанові Верховного Суду від 20 лютого 2019 р. у справі № 2-4671/11 сформульовано правовий висновок, що підстави визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню, прийнято поділяти на дві групи: матеріально-правові (відсутність у боржника обов'язку), зокрема, зобов'язання можуть припинятися внаслідок добровільного виконання обов'язку боржником поза межами виконавчого провадження, припинення зобов'язань переданням відступного, зарахуванням, за домовленістю сторін, прощенням боргу, неможливістю виконання й інші, та процесуально-правові, до яких відносяться обставини, що свідчать про помилкову видачу судом виконавчого листа, зокрема:

видача виконавчого листа за рішенням, яке не набрало законної сили (крім тих, що підлягають негайному виконанню); коли виконавчий лист виданий помилково за рішенням, яке взагалі не підлягає примусовому виконанню; видача виконавчого листа на підставі ухвали суду про затвердження мирової угоди, яка не передбачала вжиття будь-яких примусових заходів або можливості її примусового виконання і, як наслідок, видачі за нею виконавчого листа; помилкової видачі виконавчого листа, якщо вже після видачі виконавчого листа у справі рішення суду було скасоване; видачі виконавчого листа двічі з одного й того ж питання у разі віднайдення оригіналу виконавчого листа вже після видачі його дубліката; пред'явлення виконавчого листа до виконання вже після закінчення строку на пред'явлення цього листа до виконання тощо. Перелік підстав для визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, за змістом ст. 432 ЦПК України, не є виключним, оскільки передбачає також інші підстави для ухвалення такого рішення, ніж прямо зазначені у цій нормі процесуального права¹⁰.

Отже, до підстав для визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню, відносяться випадки, коли немає матеріальної передумови для виконання рішення, тобто об'єктивно відсутній обов'язок боржника; або ж випадки видачі виконавчого документа, коли його не треба було видавати, тобто випадки помилкової видачі виконавчого листа; або випадки, коли після видачі виконавчого документа був змінений зміст рішення.

На підтримку зазначеного й ухвалюються деякими апеляційними інстанціями постанови про визнання судового наказу таким, що не підлягає виконанню відносно вимоги про стягнення аліментів на дитину (дітей)¹¹. До касаційної інстанції заявники, яким відмовляють у визнанні судового наказу таким, що не підлягає виконанню цієї категорії цивільних справ, не звертаються (відсутні відповідні судові рішення означеної категорії справ у Єдиному державному реєстрі судових рішень). Напевно, зневірившись у можливості захистити своє порушене право через перегляд судового наказу особи вимушені звертатися у порядку позовного провадження з вимогою про звільнення їх від сплати аліментів на дитину (дітей). Хоча, як вже зазначалося, це не належний спосіб перегляду судового наказу щодо стягнення аліментів на дитину (дітей). Крім того,

¹⁰ Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 20 лютого 2019 р. у справі № 2-4671/11 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/79988700>> (дата звернення: 22.10.2022).

¹¹ Постанова Харківського апеляційного суду від 22 січня 2020 р. у справі № 642/984/18 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87332984>> (дата звернення: 22.10.2022); Постанова Полтавського апеляційного суду від 9 червня 2021 р. у справі № 544/1699/19 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97958267>> (дата звернення: 22.10.2022); Постанова Хмельницького апеляційного суду від 9 липня 2020 р. у справі № 686/17159/19 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90328981>> (дата звернення: 22.10.2022); Постанова Київського апеляційного суду від 23 вересня 2021 р. у справі № 757/37748/20-ц <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99983783>> (дата звернення: 22.10.2022).

внаслідок розгляду такої справи позовного провадження ухвалюється судове рішення, яким по суті визнається обов'язок у сплаті аліментів на утримання дитини (дітей), але за певних обставин особа звільняється від відповідної сплати. Однак у дійсності в особі не має обов'язку сплачувати аліменти на утримання дитини (дітей), але суд робить вигляд, що цього не помічає і все одно визнає, що особа зобов'язана, але може бути звільнена через певні обставини.

Висновки. Нині існує нагальна потреба закріплення сталої правової позиції щодо запровадження порядку перегляду справ наказного провадження щодо стягнення аліментів на утримання дитини (дітей). На нашу думку, що для підтримання доступності правосуддя та законності й обґрунтованості судових рішень необхідно більш чітко визначити у законодавстві порядок перегляду судових наказів, які видані щодо вимог про стягнення аліментів на дитину (дітей). Це може здійснити Верховний Суд через роз'яснення, узагальнення, постановлення відповідної правової позиції, визначення у постанові Пленуму можливості розгляду та підстав задоволення заяв про визнання судових наказів виданих щодо вимог про стягнення аліментів на дитину (дітей) такими, що не підлягають виконанню. Також це можна здійснити через внесення доповнень до відповідних статей ЦПК України, щоб на практиці не виникало суперечностей: можна чи ні звертатися до суду з цього питання і, відповідно, не ухвалювалися різні за змістом судові рішення. Крім того, щоб не створювати такий складний шлях перегляду означеної категорії справ, можливо, краще взагалі змінити норми ЦПК України й на вимогу щодо стягнення аліментів на дитину (дітей) розповсюджувався загальний порядок перегляду наказного провадження (перегляд справи тим же судом за вмотивованою заявою).

REFERENCES

BIBLIOGRAPHY

Edited books

1. Husarov K (red), *Tsyvilnyi protses: navch. posib. dlia pidhotovky studentiv 3-ho ta 4-ho kursiv bakalavratu* (Oberih 2020) (in Ukrainian).
2. Komarov V (red), *Tsyvilne sudochynstvo Ukrainy: osnovni zasady ta instytuty* (Pravo 2016) (in Ukrainian).
3. Vasylyna N, Hulko B, Kot O (red), *Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: naukovopraktychnyi komentar* (Dakor 2021) (in Ukrainian).

Iryna Cherevatenko

PROCEDURE FOR REVIEWING CASES OF PENALTIES FOR COLLECTING ALIMENTS FOR THE CHILD (CHILDREN)

ABSTRACT. The article examined the problematic issues that arise when individuals (debtors) exercise their right to protection within the framework of the writ proceedings in cases of collecting alimony for a child (children). The existing problematic issues of review of court orders issued on the basis of the requirement to recovery of maintenance for the child (children) are considered. Analyzed the procedural aspects of possible views of the category of civil cases mentioned, namely: Review by newly revealed circumstances; appeal with a claim to reduce the size of child (children) alimony or to exempt from payment of child (children) alimony, which are implemented in the procedure of legal proceedings; review the order as an executive document and recognize it as non-executing. It has been established that in practice the check on the absence of preconditions for the right to appeal to the applicant to the court on the issue of a court order on the collection of aliments for the maintenance of minors (child), as a rule, courts are not conducted. The decision to refuse to issue court orders on the basis of 1 p.m. 1 p.m. 165 the Civil procedural Code of Ukraine concerning failure to comply with this requirement is almost absent.

The purpose of the article is to define the existing types of revision of cases of the writ proceedings concerning the requirement to recovery of maintenance of a child (children) and to introduce scientifically based recommendations on improvement of civil procedural legislation in this part.

It is justified to introduce changes to the Civil procedural Code of Ukraine concerning granting the right of the debtor to review the court order on collection of aliments from him for the child(s) under the general review procedure, which is provided for all other cases of the writ proceedings. In addition, it is proposed to strengthen a stable legal position on introducing a procedure for reviewing cases of writ proceedings against alimony for a child (children). It is shown that in order to maintain the accessibility of justice and the legality and substantiation of court decisions it is necessary to define more clearly in the legislation the procedure of review of court orders issued concerning requirements on collection of aliments for a child (children). This can be done by the Supreme Court by explaining, generalizing, establishing the appropriate legal position, defining in the Plenum's resolution the possibilities of consideration and grounds for satisfaction of the applications on recognition of court orders issued regarding claims of alimony for a child(s) that are not subject to execution. It can also be done by making relevant amendments to the articles of the Civil procedural Code of Ukraine.

KEYWORDS: Order of proceeding; applicant (collector); debtor; review of civil cases; recovery of alimony for children; judicial order.